

# Kilden: Begreper

## Intensjon

Begrepsdefinisjonene på dette området skal legge tilrette for at helsesektoren kan anvende begreper på enhetlig og effektivt vis, slik at gjenbruk er enkelt og misforståelser på tvers av fagfelt unngås.

Dersom du savner et begrep på Kilden, kan du sende et ønske til [Kildens redaksjon](#) med begrunnelse. Legg gjerne med et forslag til definisjon.



**Begrep** er innenfor filosofien enkelt sagt *det abstrakte innholdet knyttet til en språklig term*. Ulike språk/dialekter vil som oftest ha spesifikke termer for det samme begrepet.

Begrep er en avgrenset og allmenngyldig mental forestilling om et konkret eller abstrakt fenomen i den virkelige eller i en tenkt verden. For at mennesker skal kunne snakke om denne forestillingen/begrepet, må det uttrykkes gjennom en term og en definisjon. *Wikipedia*

Begrep	Definisjon	Kommentar
<a href="#">begrep: Beslutningspunkt</a>	Et definert, overordnet og formelt punkt i prosjektet hvor det skal tas en prinsipiell beslutning om prosjektet skal videreføres til neste fase eller avsluttes.	
<a href="#">begrep: BP1 - Beslutte utredning av idé</a>	Formålet med beslutningspunktet BP1 er å beslutte om et behov, et problem eller en idé til et mulig prosjekt skal utredes nærmere i en konseptfase.	
<a href="#">begrep: BP2 - Beslutte prosjektplassering</a>	Formålet med beslutningspunktet BP2 er å beslutte om prosjektforslaget representerer en ønskelig investering som bør detaljeres videre i en planleggingsfase.	
<a href="#">begrep: BP3 - Beslutte prosjektgjennomføring</a>	Formålet med beslutningspunktet BP3 er å beslutte om første gjennomføringsfase kan starte.	
<a href="#">begrep: BP4 - Beslutte oppstart av avslutningsfasen</a>	Formålet med beslutningspunktet BP4 er å beslutte om avslutningsaktivitetene kan starte og om produkter (leveranser) og dokumenter som skal overføres til linjen kan godkjennes.	

<p>begrep: BP5 - Beslutte avslutning av prosjektet</p>	<p>Formålet med beslutningspunkt BP5 er å beslutte om prosjektet kan avsluttes.</p>	
<p>begrep: BP6 - Beslutte videre tiltak for økt gevinst realisering</p>	<p>Formålet med beslutningspunkt BP6 er å evaluere gevinstrealiseringsplanen og beslutte ytterligere tiltak for videre gevinstrealisering.</p>	
<p>begrep: Effekt</p>	<p>En forandring i tilstand hos virksomheten, hos brukerne eller i samfunnet som har oppstått som følge av virksomhetens tiltak.</p>	<p>Med forandring av tilstand i virksomheten menes effekter på de første leddene i resultatkjeden: Innsatsfaktorer, Aktiviteter og Produkter/tjenester. Effekter kan være positive og negative.</p>
<p>begrep: Effektmål</p>	<p>Effektmål er et uttrykk for de ønskede virkningene av å oppnå resultatmålene.</p>	<p>Første ordens effekt av prosjektet på et gitt tidspunkt.  Difi definerer det som ønsket endring.  Effektmål er en beskrivelse av de langsiktige effekter eller gevinster man søker å oppnå ved å nyttiggjøre seg av resultatet fra prosjektet. Effektmål nås og måles ofte etter at prosjektet er avsluttet.</p>
<p>begrep: Endringsanmodning</p>	<p>Et forslag om endring av en baseline. (Prince2)</p>	
<p>begrep: Endringsbeskrivelse</p>	<p>Beskriver endringene i teknologi, prosess, organisasjon og/eller lokasjoner fra as-is til to-be. Kan framstilles visuelt i et endringskart.</p>	
<p>begrep: Endringslogg</p>	<p>Oversikt over godkjente endringsanmodninger gjennom prosjektets levetid.</p>	
<p>begrep: Erfaringslogg</p>	<p>Erfaringsloggen er et ledelsesprodukt der det samles opp erfaringer underveis i prosjektet for å bruke disse senere i prosjektet eller i framtidige prosjekter</p>	<p>-</p>
<p>begrep: Følge opp gevinstrealiseringsplan</p>	<p>Prosessen å oppdatere gevinstrealiseringsplanen ved hver faseavslutning, slik at den kontinuerlig reflekterer endringer og beslutninger som gjøres underveis i prosjektet.</p>	
<p>begrep: Gevinst</p>	<p>En effekt som blir sett på som positiv av minst én interessent.</p>	<p>Gevinstbegrepet omfatter både effektiviseringsgevinster som økonomiske gevinster (budsjettbesparelser) og kvalitetsgevinster (kvalitative gevinster) som for eksempel bedre kvalitet på tjenester eller økt tillit til virksomheten.</p>
<p>begrep: Gevinstkart</p>	<p>Et gevinstkart er en visuell fremstilling av de gevinstene prosjektet skal gi. Det er en oppstilling av sammenhengen mellom de ulike gevinstene som forventes, og forutsetninger som må oppfylles for at gevinstene skal bli realisert. Gevinstkartet er dermed basert på gevinstoversikten.</p>	

begrep: Gevinst oversikt	En gevinstoversikt gir en oversikt over sentrale, potensielle gevinster av et prosjekt og sentrale forutsetninger for at disse gevinstene skal kunne realiseres.	
begrep: Gevinst realisering	Gevinstrealisering er prosessen der man planlegger, organiserer og henter ut forventede og eventuelle ikke-forventede gevinster av et prosjekt.	-
begrep: Gevinst realiseringsplan	En operativ handlingsplan for å sikre at virksomheten tar ut de planlagte gevinster av prosjektets produkter. Den definerer hvordan gevinster fra prosjektets produkter måles, når de er tenkt å oppnås, samt roller og ansvar for tiltak som bidrar til å realisere gevinster.	En konkret handlingsplan for å sikre at virksomheten tar ut de planlagte gevinstene av prosjektet. Gevinstrealiseringsplanen plasserer oppgaver og ansvar for å sikre aktiv oppfølging og faktisk gevinstrealisering (Difi)
begrep: Gjennomføre gevinstrealisering	Prosesen å gjennomføre gevinstrealiseringen gjennom å etablere eierskap til gevinstene, ha jevnlig kontakt med de gevinstansvarlige og andre viktige interessenter og å sørge for å gjennomføre tiltakene i gevinstrealiseringsplanen.	
begrep: Identifisere gevinster	Prosesen å identifisere og få oversikt over hvilke gevinster som realistisk kan forventes som resultat av prosjektet.	Identifisere sentrale, potensielle gevinster av et prosjekt (DFØ)
begrep: Informasjonsmodell	En informasjonsmodell viser informasjonselementer og konsepter innenfor en avgrenset virksomhet og hvordan disse forholder seg til hverandre.	Eksempel: <a href="#">informasjonsmodell for spesialisthelsetjenesten</a> Generelt: <a href="https://en.wikipedia.org/wiki/Information_model">https://en.wikipedia.org/wiki/Information_model</a>
begrep: Innføringsplan	En oversikt over hvilke aktiviteter som skal/må gjennomføres for å nå ulike mål	
begrep: Interessentanalyse	Kartlegging av alle personer og grupper som blir berørt av og/eller har forventninger til tiltaket/prosjektet.	Interessentanalysen skal gi en total oversikt over prosjektets interessentbilde til enhver tid, og må derfor oppdateres jevnlig gjennom hele prosjektet.
Begrep : Interessenthåndtering	Temaet <b>interessenthåndtering</b> dreier seg om hvordan prosjektet kan støtte prosjektets interessenter til å medvirke best mulig til at prosjektet lykkes; det vil si at interessentene kan påvirke prosjektmålet, kan bidra til en optimal gjennomføring og kan bidra til at prosjektets gevinster blir realisert. Prosesen <b>interessenthåndtering</b> skal sikre gjenbruk av god praksis for planlegging, organisering og gjennomføring av tiltak. Målet er situasjonstilpasset, effektiv interessenthåndtering.	
begrep: Kommunikasjonsplan	Plan som viser hvordan prosjektet/tiltaket skal kommunisere med de forskjellige interessentene, hva man ønsker å oppnå med kommunikasjonen, samt når og hvordan dette skal gjøres	
begrep: KPI / Indikator / nøkkeltall for gevinster	Målbare indikatorer for de ulike gevinstene som gjør det mulig å si noe om i hvilken grad gevinstene er blitt realisert.	
Begrep : Leveranseoppfølging	Prosesen <b>leveranseoppfølging</b> skal avspeile god praksis for planlegging, organisering og gjennomføring av leveranseoppfølging i IKT-prosjekter i spesialisthelsetjenesten. Målet er situasjonstilpasset, effektiv leveranseoppfølging, der anskaffende enhet følger opp prosjektets leverandører i tilstrekkelig grad.	
	Omfanget av oppfølgingen skal tilpasses de konsekvensene en forsinket eller mangelfull leveranse ville ha forårsaket. Oppfølgingsmetoden skal/bør kontraktsfestes. Leveranseoppfølgingen skal fokusere på forhold som påvirker leveringstid, ytelse og (levetids-)kostnader.	

begrep: Måle gevinst er	Dokumentere realiserte gevinster og vurdere mer gevinstrealisering.	
begrep: Nullpunktsmål	Måle tilstanden før tiltaket eller prosjektet implementeres i linjeorganisasjonen. Det betyr at man måler tilstanden på de områdene der man forventer gevinster som følge av tiltaket	
begrep: Overførte gevinstrealiseringsansvar til linjen	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Dokumentere oppnådde gevinster i prosjektperioden i sluttrapporten.</li> <li>2. Overlevere oppdatert gevinstrealiseringsplan.</li> <li>3. Overføre ansvaret for å følge opp gevinstrealisering fra prosjekt til linje.</li> </ol>	
begrep: Planlegge gevinstrealisering	Prosessen å planlegge realiseringen av gevinstene ved hjelp av en interessentanalyse, utarbeidelse av gevinstrealiseringsplan og nullpunktsmåling.	
begrep: Prosjektbegrunnelse / Business Case / nytte-kostnad	En prosjektbegrunnelse er begrunnelsen for at det er hensiktsmessig/riktig å gjennomføre et prosjekt som involverer kostnader, gevinster, usikkerhet og tid.	<p>Formålet med prosjektbegrunnelsen er å skape en omforent forståelse av prosjektets berettigelse og forventning til prosjektets betydning for virksomheten. Dette er en del av beslutningsunderlaget for om prosjektet skal gjennomføres eller videreføres.</p> <p>Gyldigheten av begrunnelsen blir vurdert kontinuerlig over prosjektets levetid og oppdateres etter behov ved hver faseovergang.</p>
begrep: Prosjektstyring	Prosjektstyring omfatter det ledelsen må gjøre for å sikre at virksomheten setter i gang de riktige prosjektene og å sikre at prosjekter som settes i gang gjennomføres riktig.	Merk: Denne definisjonen er justert ift Prosjektveiviseren.
Begrep : Ressurshåndtering	Ressurshåndtering er prosessen der man planlegger, organiserer, gjennomfører ressurstilodelinger og -justeringer. Prosessen kan også ta hensyn til følgeeffekter av at det er avvik mellom ressursbehov og ressurstilgang i prosjektene. I noen tilfeller kan bevisst omplassering av ressurser innenfor en portefølje gjøre at summen av fordelene blir større enn summen av ulempene. Dette er mulig fordi en endring i ressurstilgang (arbeidskraft, utstyr, materialer, tjenester og bevilgninger) påvirker resultatene fra ulike prosjekter i ulik grad.	Manglende fokus på ressursstyring fører til økt risiko for avvik på viktige prosjektmål.
begrep: Resultatmål	Resultatmål beskriver hvilke konkrete mål/resultater som skal oppnås i løpet av prosjektet	Resultatmål beskriver prosjektets sluttleveranser. Resultatmål må være konkrete og etterprøvbare. Resultatmål skal være utledet av effektmålene.
Begrep : Risikohåndtering	Risikohåndtering er prosessen der man identifiserer, vurderer og planlegger /organiserer/iverksetter risikoreducerende eller konsekvensreducerende tiltak gjennom prosjektets levetid.	
begrep: Samfunnsøkonomisk analyse	En samfunnsøkonomisk analyse er en analyse av hvilke samfunnsøkonomiske gevinster og omkostninger et spesifikt prosjekt vil medføre.	En samfunnsøkonomisk analyse er et verktøy som benyttes ex-ante for å identifisere og synliggjøre virkninger (konsekvenser) av et tiltak for berørte grupper i samfunnet. (DFØ)
begrep: Virksomhetsrapport	En rapport om virksomhetens tilstand. Inneholder gjerne en regnskapsoppstilling, en beskrivelse av mål som er oppfylt og hva virksomheten forøvrig har gjennomført i rapporteringsperioden, samt ledelsens analyser og vurderinger.	En årsrapport på øverste rapporteringsnivå har formelle innholds krav, ref. DFØ. Rapporter fra underliggende aktivitetsområder og tertial /halvårsrapporter har ikke samme formkrav.

---

**begrep:**  
**Virksomhetsstyring**

Summen av alle ledelses- og styringsprosesser, verktøy og strukturer som benyttes i virksomheten for å etablere, operasjonalisere og evaluere virksomhetens mål og strategier.

"Det kontinuerlige arbeidet for å opprettholde et godt system for internkontroll som ledelsen bruker for å sikre at effektive ledelsessystemer, inkludert finansielle systemer for overvåking og styring, er på plass for å sikre ivaretagelse av eiendeler, inntjening og virksomhetens omdømme." (Difi - prosjektveiviseren)

I virksomhetsstyring inngår risikostyring og internkontroll.

---

**Begrep:**  
**Økonomihåndtering**

Økonomihåndtering i Nasjonal IKTs prosjekter handler om å sørge for at budsjettbehovet er definert, at prosjektets finansiering er avklart, at faktisk forbruk blir fulgt opp, og at prognose for gjenstående arbeid oppdateres løpende. Avvik skal fanges opp og tiltak for å håndtere avvik skal legges frem for prosjektstyret.

---